

**İDARE MERKEZİ**  
**ANKARA, İstanbul Caddesi**  
**Maarif Eminliği yanında**

**İSTANBUL BÜROSU**  
*İstanbul, Ankara Caddesi*  
No — 87

# HAYAT

**Fiatı her yerde 15 kuruş**  
seneliği, posta ile 7,5 Türk Lirası  
(Ecnebi Memleketlere 7,5 Dollar)

**Abona ve ilan için İstanbul**  
bürosuna muracaat edilir  
**Yazı işlerinin mercii Ankara**  
merkezidir

**Hayata, daima hayata.. Dünyaya daha çok hayat katalım!**

— NIETZSCHE —

**Cilt: V**

**Ankara, 23 Mayıs, 1929**

**Sayı: 130**

*Bayram günleri, dünyanın bin bir türlü işleri arasında bunalan ruhların dinlendiği, sükûna kavuştuğu zamanlardır. Bayramın çocukların günü olduğunu söylerler, bu doğrudur, fakat şunu da ilâve etmek şartile: bayram günleri bütün insanların çocuklar kadar saf ve endişesiz oldukları günlerdir. Biz muhterem okuyucularımızı kutluluyor ve önümüzdeki bir çok senelerin bütün vatandaşlarımıza saadetler getimesini dileyoruz.*  
— HAYAT —

## KURBAN

Bu hafta İslâm âleminin her tarafında milyonlarca kurban kesilecek. Milyonlarca dindar, Allahın emrine inkiyat ederek, ahiret selâmetini kazanmağa çalışacaklar. Müslümanların senenin bu haftasında semaya yükselttikleri ümit bakışını diğer dinlerden olanlar başka fırsatlarda tevcih ederler. Zira basit olsun, mütekâmil olsun diğer dinlerde de kurban etmek adettir. Hatta bazan, İlâh payesinde görülen nebat veya hayvan bizzat kurban edilir. Totem olan cinsin bereketinin temini, avda, harpte muvaffakiyet talebi, cemaat içine sokulan yeni bir uzvun taktisi kurban ile beraber olur. Ziraî faaliyetlerin başlangıcında ve sonunda zebihalar takdimi gene şarttır. Bu

şekilde kurban ayinleri mevsimden mevsime vukubulur ve içtimaî hayatın mühim safhalarının iptida ve intihasını işaret eder.

Bütün bir kavmin topuna şamil dinlere yükseldikmi, mevsimden mevsime ve ziraat ameliyelerine merbut olarak yapılan ayinler, kavmin ilahları şerefine daha fazla ihtişam ve servet kazanıyor. Adî ve fevkalâde fırsatlarda, bu ilahların himayesini elde etmek için pek çok kurban taktim olunuyor. Yalnız alemşumul dinlerde, bilhassa İslâm'da, ferdin ahiretteki selâmeti düşüncesi dinî şuurun ilk safını kaplamış olduğundan kurban men-sekinin içtimaî mahiyeti daha az göze çarpar.

Bu takdimlerden gaye ne? Bazı cemiyetlerde hemcinsin yenilmesine kadar varmış olan bu külfetleri ve ayinleri insan neden ihtiyar ediyor? İlk nazarda ve basit bir mantıka tabi olarak şu cevabı vermek mümkündür: insanlar bu fedakârlıklara katlanıyorlar, çünkü, karşılık olarak bir menfaat ummaktadırlar. Bazan tahtında kalarak, tabii bir ölümle, ihtiyarlığından dolayı hükümdar ölürse kavmin başına musibet geleceğine inanılır, buna mahal vermemek için hükümdar tebası tarafından katlolunur. Bazan kral, kavminin ve kendinin selâmeti için pek aziz bir vücudu, oğlunu kurban etmek lâzım geldiğine inanır: «Garbî Asyadaki Samî kavimlerde, umumî bir tehlike oldumu, kral, kavmin menfaatını temin için

# Gevheri

## Hakkında Yeni Vesikaler

Eski sazşairlerimiz arasında Gevheri'nin işgal ettiği mevki ve kazandığı büyük şöhret malûmdur. Buna rağmen, sair bu cins şairler gibi, onun hayatı hakkında ki malûmatımız da çok noksandır. Yeni Mecmua'nın 24 eylül 1336 tarihli 86 ncı sayısında neşrettğim küçük bir makalede, Gevheri'nin hayatına ve hangi devirde yaşadığına dair «Hadikatüşşüheda» ile «Tuhfei - hattatin» e istinaden biraz malûmat vermiştim; ondan sonra Gevheri hakkında yazılan şeylerde daima o makaleye istinat edilmiş, orada ki malûmata yeni hiç bir şey ilâve olunamamıştır. Gevheri'nin eserlerini toplayıp neşretmek suretile edebiyat tarihimize büyük bir hizmet eden Sadettin Nüzhet bey de kitabının başına o makalemizi aynen dercetmişti.

Konya'da çıkmaya başlayan Kervan mecmuasının 15 Nisan 1929 tarihli dördüncü numarasında Zeki imzalı küçük bir makale intişar etti. Gevheri'nin - Sadettin Nüzhet beyin kitabında bulunmayan - 135 parça eserini daha elde ettiğini tepşir eden makale sahibi, onun bir koşmasını aynen neşreliyor. Bu koşmanın ehemmiyeti, son kıt'ada 172 tarihinin zikredilmesindedir:

Gelin hey yarenler söyletmen beni  
Söyledikçe müşkül halim yamandır  
Derunumda yanar muhabbet narı  
Bizi böyle eden ahdü emandır

Dolaştım dağları oldum divane  
Gönül pürendişe kaldı gümane  
Âdil hünkâr deye durdum divane  
Sürülmez dâvâlar âhr zamandır

Dilin hiç kalmadı ahıla zarı  
Elimden aldıldım gül yüzlü yârı  
Takdir böyle imiş cenabı bâri  
genç de olsan son nefesin imandır

Der Gevherî herdem gönlümüz fârig  
Dünya bir gölgelik harplara lâyık  
Bin yüz yetmiş iki üstüne tarih  
Gider serimizden bu bir dumandır.

Gevheri'nin şimdiye kadar ele geçen eserleri arasında, yaşadığı zamanı gösterecek parçalar pek nadir olduğu cihetle, Zeki beyin bu koşmaya hususî bir ehemmiyet atfetmesi pek doğrudur. Buna göre Gevheri'nin 1172 de hayatta olması icap ediyor. Halbuki, gerek «Hadikatüşşüheda»nın gerek «Tuhfei - hattatin» in verdiği malûmat, Gevheri'nin bu tarihte hayatta olmayacağını göstermektedir. On birinci asır sonlarında şöhret kazanan ve - 1119 da öldüğünü bildiğimiz - Aşık Ömer, in muasırı olan Gevheri'nin bu mısraını 1127 ye okumak, her halde daha doğrudur; böyle olduğu takdirde, onun bu tarihte henüz hayatta olduğunu, yani, Aşık Ömer' den sonra vefat ettiğini öğrenmiş oluruz.

Sinop Halkbilgisi Derneği âzasından Mehmet Şakir beyin ahiren bana göndermek lûtfunda bulunduğu Gevheri'nin bir koşması, 1100 senesine ait tarihî bir vak'ayı göstermek itibarile pek mühimdir; ve yukarda 1172 tarihinin doğru olamayacağı hakkında ki kat'î kanaatimizi teyit etmektedir. Bu mühim manzumeyi aynen nakle-diyorum:

Müştak idi âlem yüzün görmeğe  
İzzet ile hani âlişan geldi  
Bizzat Payıtahta yüzün sürmeğe  
Tahtı devlet ile kâmiran geldi

Fahri Âli Cingiz hanı mükerrerem  
Mehabette Ali sehada Hatem  
Çıktı istikbale Sadri muazzam  
İzzü ikbal ile hem inan geldi

Kahraman bakışlı Neriman siret  
Geline cihana doldu meserret  
Kılmakta tedbiri def'i mazarrat  
Damenî himmete dermiyan geldi

Acep yüzü nurlu piri mübarek  
Ömrün mezt ede hak tebarek  
Tirü kemanından işbu anedek  
Adüvden sadayı el'aman geldi

Huda nusret verse islâm askeri  
Ursalar düşmana tigü teberi  
Sene bin yüz tarihinde Gevheri  
Padişaha Selim Giray han geldi

Burada mevzuubahs Selim «Giray», 1081 - 1088, 1095-1102, 1103 - 1109, 1114 - 1116 senelerinde dört def'a Kırım hanlığı mevkiini ihraz etmiş olan birinci Selim Giray handır [Halil Edhem, Düveli islâmiye, 373]. Onun 1100 de İstanbula gelmesinin esbabı, o sırada Osmanlı imparatorluğunu sarsan müdhiş tehlikeler karşısında şecaat ve nüfuzundan büyük yardımlar beklenen bu hanın İstanbul'da nasıl parlak surette kabul edildiği ve nasıl iltifatlara mazhar olduğu, Silâhtar tarihi'nde bütün tafsilâtile mezkûrdur [C2, S407ve müteakıp]. Bu manzumeden Gevheri'nin o sırada İstanbul'da bulunduğu da istidlâl olunabilir.

İşte Gevheri'nin yeni meydana çıkan bu iki koşması, bize, şairin 1100 de İstanbul'da bulunduğunu ve 1127 senesinden sonra vefat ettiğini anlatıyor ki, Gevheri'nin ehemmiyeti ve ona ait malûmatımızın azlığı düşünülünce, bu yeni vesikaların ehemmiyeti gözümüzde bir kat daha artmaktadır.

Prof. Dr.  
KÖPRÜLÜZADE M. FUAT